

Adroddiad Blynyddol 2022/23

Gair gan ein Cadeirydd, Linda Tomos

Mae hi wedi bod yn flwyddyn gyffrous i'r Cyngor Llyfrau ac i mi'n bersonol wrth gymryd Cadeiryddiaeth Bwrdd yr Ymddiriedolwyr. Mae fy niolch yn enfawr i'r Athro M. Wynn Thomas am y

ffordd wych mae ef wedi arwain y sefydliad dros 20 mlynedd fel Cadeirydd a oedd yn cynnwys cyfnod o ad-drefnu sylweddol. Gwn, yn ogystal, fod fy nghyd-Ymddiriedolwyr yn ddyledus i Wynn am ei arweiniad ac mae'n gadael y Cyngor mewn lle cryf.

Fodd bynnag, ni fu erioed mwy o angen i'r Cyngor roi cymorth i'r diwydiant llyfrau yng Nghymru. Mae goresgyn sgileffeithiau'r Pandemig, ynghyd â'r cynnydd yng nghostau byw a'r angen i hyrwyddo'r llyfrau rhagorol sy'n cael eu cynhyrchu yng Nghymru ar hyn o bryd, wedi bod yn heriol. Mae'r ffaith fod y Cyngor wedi cynyddu ei ddarpariaeth dros y flwyddyn ddiwethaf yn deyrnged i waith caled y staff a'u partneriaethau cynhyrchiol gyda Cymru Greadigol, y cyhoeddwy, siopau llyfrau a llyfrgelloedd. Rwyf wedi fy nghalonogi'n fawr gan y diddordeb a ddangoswyd gan Weinidogion Cymru, yn enwedig gan y Dirprwy Weinidog Dawn Bowden AS, sydd wedi bod yn hael yn ei chefnogaeth i'n gweithgareddau. Mae ei chydweithrediad â'r Gweinidog y Gymraeg ac Addysg, Jeremy Miles AS, wedi bod yn ffyniannus wrth sicrhau bod deunydd Cymraeg

wedi'i ddsbarthu'n eang i ysgolion Cymru.

Mae cymaint o uchafbwyntiau fel ei bod yn anodd cael lle digonol i sôn amdanynt i gyd, er fy mod yn gobeithio, wrth i chi ddarllen yr Adroddiad Blynyddol hwn, y byddwch chithau fel finnau yn cael eich plesio gan ehangder y gwaith sydd wedi'i gyflawni. Fodd bynnag, gyda llwyddiant daw'r angen i atgyfnerthu ac ehangu ar allbwn cyhoeddi yng Nghymru a chyrraedd cynulleidfaoedd nad ydynt, efallai, yn cael eu denu ar unwaith i ddarllen, neu a allai deimlo nad yw'r llyfrau yr hoffent eu darllen ar gael. Mae gan y Cyngor Llyfrau rôl hanfodol i'w chwarae o ran darparu cyngor arbenigol, cynnal ansawdd y llyfrau a gefnogir a chysylltu llyfrau â darllenwyr, yn enwedig yn y maes digidol.

Bydd y ffordd yr ydym i gyd yn ymateb i'r cyd-destun economaidd deinamig sydd ohoni, ynghyd â'n gallu i gydweithio'n effeithiol, fel erioed, yn diffinio ein llwyddiant yn y dyfodol. Hoffwn ddiolch yn ddiffuant i'n holl gefnogwyr, y llu o aelodau gwirfoddol o'r paneli, Cyfeillion y Cyngor Llyfrau, a'm cyd-Ymddiriedolwyr sydd wedi rhoi o'u hamser a'u harbenigedd i'n galluogi i gyflawni mwy. Heb ymroddiad staff arbennig sy'n sicrhau bod ein gwaith yn ffynnu dan arweiniad Helgard a'n partneriaid niferus yn y Llywodraeth, Awdurdodau Lleol a'r diwydiant cyhoeddi, ni fyddem wedi llwyddo i gyflawni'r allbynnau a'r canlyniadau a amlinellir yn yr adroddiad hwn. Edrychaf ymlaen yn fawr at weithio gyda chi i gyd wrth symud ymlaen, gyda fy nymuniadau gorau i chi oll. **Linda**

Helgard Krause, y Prif Weithredwr, yn bwrw golwg yn ôl dros y flwyddyn ddiwethaf

Wrth edrych yn ôl ar y flwyddyn ddiwethaf, gellid nodi nifer o brosiectau pwysig a gyflenwyd gennym yn ystod y 12 mis hynny, ond yn ddi-os, canlyniadau dau gynllun – y Grant Cynulleidfaoedd Newydd a

#CaruDarllenYsgolion – gafodd yr effaith fwyaf ar eu priod feysydd.

Rwy'n ddiolchgar iawn i'r holl bobl greadigol ac egnïol a lwyddodd i gyflenwi dros 40 o brosiectau a gefnogwyd gan ein Grant Cynulleidfaoedd Newydd. Roedd newid hir dymor i gyflawni cynrychiolaeth deg o fewn y sector cyhoeddi yng Nghymru yn uchelgais graidd, ac yn parhau i fod. Credaf fod y cyllid ychwanegol hwn yn caniatáu i ni osod y sylfeini i wireddu'r uchelgais honno, yn enwedig gan fod ail flwyddyn o gyllid ar gyfer 2023/24 wedi'i gyhoeddi'n ddiweddar gan Dawn Bowden, y Dirprwy Weinidog.

Roedd #CaruDarllenYsgolion – a lansiwyd gan Jeremy Miles, Gweinidog y Gymraeg ac Addysg, ym mis Mai 2022 yn Ysgol Hamadryad, Caerdydd – yn fenter ryfeddol lle roedd pob dysgwyr mewn ysgolion gwladol yng Nghymru'n cael llyfr yn anrheg. Yn ogystal, galluogwyd banciau bwyd a phrosiectau cymunedol i roi llyfrau'n anrheg i ddefnyddwyr eu gwasanaethau, a bydd ysgolion yn derbyn parseli o lyfrau – a'r cyfan er mwyn dathlu a chydabod pŵer trawsnewidiol darllen. Braf oedd gweld bod rhan fawr o'r ecosystem gyhoeddi – yn cynnwys cyhoeddwyr, llyfrwerthwyr, awduron a darlunwyr o Gymru – hefyd wedi elwa o'r buddsoddiad hwn gan Lywodraeth Cymru, a bod y tîm yn y Ganolfan Ddosbarthu wedi ymgymryd â'r her enfawr o ddosbarthu nifer anhygoel o deitlau – tua 300,000 – heb amharu mewn unrhyw fodd ar eu gwasanaethau arferol.

Roedd ein cyd-weithwyr yn yr Adran Datblygu Cyhoeddi yn brysur gyda nifer o wahanol rowndiau masnachfaint a arweiniodd at dderbyn

rhai ceisiadau newydd, cynlluniau i beilota cylchgronau newydd a chynlluniau newyddion digidol ychwanegol, gan barhau i gyflenwi'r rhaglen Darllen yn Well nesaf yr un pryd.

Pleser o'r mwyaf oedd croesawu pennaeth newydd ar yr Adran Llyfrau Plant a Hyrwyddo Darllen, Bethan Jones. Mae ei chefnidir ym myd addysg a chyhoeddi yn parhau i drawsnewid ein gwaith a'i wthio yn ei flaen, yn enwedig mewn perthynas â Perthyn – prosiect tair blynedd i fynd i'r afael â bylchau penodol yn y ddarpariaeth o lyfrau i blant a phobl ifanc. Ffocws ychwanegol i'r prosiect hwn yw denu talent newydd, yn enwedig yn yr iaith Gymraeg, i ysgrifennu a darlunio llyfrau ar gyfer y cynllun.

Roeddem yn falch o gefnogi CCPW gyda'u cynhadledd gyntaf yn Aberystwyth a'u cydbresenoldeb yn Ffair Llyfrau Llundain, gan roi llwyfan rhyngwladol i gyhoeddwyr o Gymru, a chyfle pwysig i arddangos cynnwys yn yr iaith Gymraeg i gynulleidfa fyd-eang.

Hoffwn ddiolch i Lywodraeth Cymru am eu cefnogaeth barhaus a'u hyder ynom ni fel partner allweddol sy'n cynnal un o sectorau blaenoriaeth Cymru Greadigol. Fel bob amser, rwy'n ddiolchgar i'r holl gyd-weithwyr sy'n cyfrannu at ein gwaith, ac yn gofalu nid yn unig am y pethau mawr ond hefyd am yr elfennau bach ond pwysig sy'n hanfodol ac yn tanategu ein gwaith. Rwy'n ddyledus am yr egni, y cyngor a'r amser a roddir mor hael gan ein Cadeirydd Linda Tomos, yr Is-gadeirydd Rona Aldrich a'r Trysorydd Alfred Oyekoya, yn ogystal â Bwrdd yr Ymddiriedolwyr, y gwirfoddolwyr ar ein his-bwyllgorau a'n panelau dewis a phanelau beirniadu – mae eu harbenigedd yn cyfoethogi ein gwaith i raddau nad oes modd ei fesur. Rydym yn ymwybodol o'r rhwystrau posibl a wynebir wrth ymuno â'n pwyllgorau, ac wedi rhoi cynlluniau ar waith i fynd i'r afael â'r rhain lle bo'r angen, i'n galluogi ni i barhau ar ein taith tuag at gynrychiolaeth deg o'r holl gymunedau sy'n ffurfio Cymru heddiw, ac i fod yn unedig mewn un pwrpas – i wneud Cymru gyfan yn genedl o ddarllenwyr.

Creu newid parhaol

Ym mis Mai 2022, cyhoeddwyd enwau'r 13 a dderbyniodd gyllid yn rownd gyntaf Grant Cynulleidfaedd Newydd, gydag ail rownd ariannu ar y gorwel, diolch i gefnogaeth Cymru Greadigol a Llywodraeth Cymru.

Flwyddyn yn ddiweddarach, rydym wedi dosbarthu tua £600,000 i dros 40 o brosiectau bach a mawr ledled Cymru.

Pan wnaethom wahodd ceisiadau grant yn y gwanwyn, roeddem yn chwilio am syniadau a fyddai'n gatalyddion ar gyfer newid parhaol yn y diwydiant; yn creu cyfleoedd i wella mynediad i'r diwydiant cyhoeddi a chynyddu amrywiaeth yn y sector yng Nghymru. Ar y pryd, ni allem fod wedi rhagweld yr ystod eang o fentrau y byddem yn gallu eu hariannu, na'r ffaith y byddai cymaint o bobl yn gallu elwa o gymryd rhan yn y prosiectau; i ddatblygu sgiliau, adeiladu rhwydweithiau a gweld eu geiriau mewn

print a'u profiadau bywyd yn cael eu rhannu.

Cymru & I

Dyma bartneriaeth rhwng Inclusive Journalism Cymru a Seren i gyhoeddi *Cymru & I*, detholiad clawr papur o ddeg traethawd sydd yn taflu goleuni ar y Gymru gyfoes, o bersbectif pobl a chymunedau sydd wedi'u tangynrychioli.

Prosiect Ysgrifennu Creadigol Lleisiau Newydd

Mae Dr Hanin Abou Salem wedi gweithio gyda deg o ffoaduriaid yng Nghymru ar raglen ysgrifennu, sydd wedi arwain at gasgliad o farddoniaeth yn archwilio'u straeon, dan y teitl *Unheard Voices*.

Y Delyn Aur

Mae Gwasg y Bwthyn yn paratoi i gyhoeddi *Y Delyn Aur* gan Malachy Edwards. Mae'r llyfr yn ddarn o waith ffeithiol greadigol lle mae Malachy yn trafod ei sefyllfa a'i deimladau fel Cymro Cymraeg o dras ethnig gymysg, sef Cymraeg, Gwyddelig a Barbadaidd.

Lucent Dreaming

Sicraodd y Grant Cynulleidfaedd Newydd mai Lucent Dreaming yw'r cyhoeddwr cylchgronau a llyfrau creadigol cyntaf i'w ariannu yng Nghymru dan arweiniad dau awdur lliw ar gytundeb llawn-amser. Cenhadaeth Lucent Dreaming ydy cynrychioli pobl sy'n hanesyddol wedi cael eu hesgeuluso neu eu heithrio o gyhoeddi traddodiadol.

15 cylchgrawn wedi'u cefnogi

7 llyfr wedi'u cefnogi

1 prosiect yn cefnogi swydd barhaol

6 prosiect yn cefnogi swyddi dros dro

23 prosiect wedi arwain at gyfleoedd gwaith llawrydd

12 prosiect yn darparu cyfleoedd hyfforddi neu interniaeth

Caru Darllen Ysgolion

Mae cyd-ddarllen yn golygu anturio gyda'n gilydd; archwilio ein byd a'n dychymyg.

Ym mis Tachwedd 2021, cyhoeddwyd prosiect £4.6m Caru Darllen Ysgolion, sydd yn sicrhau bod pob plentyn mewn ysgol wladol yng Nghymru yn derbyn llyfr i'w gadw. Dyma'r prosiect mwyaf cyffrous ac uchelgeisiol o'i fath i ni ei reoli erioed, ac erbyn y gwanwyn, roedd y teitlau cyntaf o blith bron i 300,000 o lyfrau yn gadael y Ganolfan Ddosbarthu ar eu ffordd i ysgolion

ledled Cymru. Lansiwyd y rhaglen ym mis

Mai yn Ysgol Hamadryad yng Nghaerdydd, yng nghwmni Gweinidog y Gymraeg ac Addysg, Jeremy Miles. Derbyniodd dysgwyr ysgolion cynradd eu llyfrau drwy'r ysgol, tra bod myfyrwyr ysgolion uwchradd yn derbyn tocynnau llyfr arbennig gwerth £7. Yng ngham olaf y rhaglen, mae pob ysgol hefyd yn derbyn detholiad o tua 50 o lyfrau ar gyfer llyfrgell yr ysgol. Roedd y prosiect yn ymdrech gydwethredol enfawr, gan gefnogi cyhoeddwy, llyfrwerthwyr ac ysgolion yng Nghymru, trwy lyfrau a anfonwyd yn uniongyrchol i ysgolion a thrwy siopau llyfrau'n datblygu partneriaethau gyda'u hysgolion lleol. Rydym wedi comisiynu gwerthusiad annibynnol o'r prosiect gyda

chwmni Ymchwil Arad a bydd y canfyddiadau'n llywio prosiectau'r dyfodol. Rhannodd personoliaethau cyfarwydd megis y cyflwynydd a'r awdur Mel Owen, a'r blogiwr Charlotte Harding eu profiadau eu hunain o ddianc i fyd llyfrau, a'r rhan bwysig sydd gan lyfrau i'w chwarae yn eu bywydau a'u teuluoedd nhw eu hunain. Ynghyd â'r artist Mace the Great a'r crëwr TikTok Ellis Lloyd Jones, maen nhw wedi rhannu eu cariad at ddarllen mewn ymgyrch i amlygu rhaglen Caru Darllen Ysgolion.

Penodi ein Cadeirydd newydd

Ym mis Gorffennaf 2022, cyhoeddwyd penodiad ein Cadeirydd newydd, Linda Tomos CBE. Mae Linda yn llyfrgellydd siartredig gyda thros 40 mlynedd o brofiad yn y sector, a bu'n Llyfrgellydd Cenedlaethol rhwng 2015 a 2019, gan arwain y Llyfrgell Genedlaethol yn Aberystwyth. Mae wedi gweithio fel uwch was sifil gyda Llywodraeth Cymru a hi oedd Cyfarwyddwr cyntaf CyMAL: Amgueddfeydd, Archifau a Llyfrgelloedd Cymru. Yn aelod o'r Orsedd,

fe'i hanrhydeddwyd â'r CBE yn Anrhydeddau Pen-blwydd y Frenhines yn 2020 am ei gwasanaeth i ddiwylliant Cymraeg. Wrth ystyried ei blwyddyn gyntaf yn y rôl, dywedodd Linda: "Mae wedi bod yn fraint cael gweithio gyda chyd-Ymddiriedolwyr, staff a chefnogwyr y Cyngor Llyfrau yn ystod blwyddyn mor brysur a chynhyrchiol. Mae'r heriau sy'n ein hwynebu i gyd yn hynod anodd; fodd bynnag, fel sefydliad, rydym wedi

estyn allan at yr awduron, cyhoeddwy, siopau llyfrau a llyfrgellwyr i weithio gyda'n gilydd i gynnal sector cryf ac amrywiol sy'n gwasanaethu Cymru a thu hwnt."

Croesawu aelodau newydd i'r tîm

Rydym wedi croesawu dau aelod newydd i'r tîm Llyfrau Plant a Hyrwyddo Darllen eleni.

Ym mis Hydref ymunodd Bethan Jones fel Pennaeth yr Adran, o'i swydd yng nghwmni Atebol lle'r oedd hi'n Arweinydd Prosiect.

Cyn hynny, gweithiodd Bethan mewn sawl rôl wahanol ym maes addysg – athrawes, athrawes ymgynghorol i Gyngor Ceredigion ac arolygwr cymheiriaid i Estyn.

Ym mis Chwefror, croesawyd Francesca Sciarrillo fel Swyddog Hyrwyddo Darllen. Cyn ymuno â'r Cyngor Llyfrau, roedd Francesca yn aelod o banel beirniaid Cymraeg Tir na n-Og. Yn disgrifio'i hun fel llyfrbryf ac fel rhywun sydd wedi dysgu Cymraeg,

mae'n hi'n dweud bod llyfrau wedi bod yn allweddol i'w helpu hi i ddysgu'r iaith: "Yn fy marn i, un o'r ffyrdd gorau o ymgolli'ch hun yn yr iaith Gymraeg yw trwy ddarllen – ac rydyn ni mor lwcus yma yng Nghymru fod gennym gymaint o awduron a straeon anhygoel i'w rhannu efo'n gilydd a'u mwynhau."

Lleisiau newydd ar ein Panel Pobl Ifanc

Yn y gwanwyn 2023, sefydlwyd Panel Pobl Ifanc cyntaf y Cyngor Llyfrau, gyda phenodiad naw aelod newydd rhwng 17–20 oed. Bydd y panel, a gaiff ei gadeirio gan Llŷr Titus, yn cyfarfod deirgwaith y flwyddyn i rannu barn a syniadau ar sut i ysbrydoli eraill i ddarllen er pleser, ystyried y defnydd o gyfryngau cymdeithasol a sianelau digidol, ac yn cynnig adborth ac awgrymiadau ynglŷn â llyfrau Cymraeg a Saesneg a gyhoeddir yng Nghymru.

Perthyn – yn datblygu empathi a chariad at ddarllen

Sicrhawyd cyllideb o £810,967 gan Adran Addysg Llywodraeth Cymru ar gyfer Perthyn, prosiect tair blynedd i greu deunydd darllen er pleser i ddarllenwyr 3–16 oed.

Y weledigaeth wrth galon y prosiect yw cyhoeddi llyfrau sy'n cynnig mewnwelediad i ddiwylliant, pobl a hanes Cymru, er mwyn helpu datblygu sgiliau empathi

allweddol a chyfrannu at lesiant emosiynol a meddyliol dysgwyr. Bydd hwn yn cefnogi pedwar nod y Cwricwlwm Newydd i Gymru.

Penodwyd panel annibynnol, ac ym mis Ionawr dewiswyd 30 teitl i'w haddasu i'r Gymraeg gan gynrychioli trawstoriad o themâu fel LGBTQ+, anabledd ac amrywiaeth ddiwylliannol. Ar ôl dewis y 30 llyfr i'w haddasu, bydd deg teitl newydd sbon

nawr yn cael eu comisiynu o Gymru, i ategu'r casgliad ac ehangu'r ystod o themâu.

Bydd pob ysgol wladol yng Nghymru yn derbyn y casgliad o 40 o lyfrau, a'r adnoddau addysgol sy'n cyd-fynd â nhw, yn rhad ac am ddim ym mis Medi 2025.

Ein blwyddyn mewn rhifau

175

o lyfrau Cymraeg wedi'u cefnogi gan grantiau

112

o lyfrau Saesneg wedi'u cefnogi gan grantiau

£610k

i gryfhau ac amrywio'r diwydiant cyhoeddi yng Nghymru

198

o archebion rhyngwladol wedi'u hanfon i **24** o wahanol wledydd tu allan i'r DU

337

o siopau wedi'u gwasanaethu

26,838 kWh

o drydan wedi'i gynhyrchu gan y paneli solar.

874,080

o lyfrau wedi'u hanfon allan gan y Ganolfan Ddosbarthu

63

o wirfoddolwyr ar ein Bwrdd a phaneli annibynnol – **Diolch!**

296,970

o lyfrau wedi'u hanfon i **1,285** o ysgolion cynradd fel rhan o gynllun Caru Darllen Ysgolion

53,075

o lyfrau wedi'u hanfon i **201** grwpiau cymunedol a banciau bwyd fel rhan o gynllun Caru Darllen Ysgolion